

TOXIKOLOGICKÁ ANALÝZA DROG, LÉKŮ A ALKOHOLU

Ing. Eva Herkommerová, PhD., MBA
Klinický a forenzní toxikolog
Mob.: + 420 606 044 536
E-mail: info@proteix.cz

Cílem toho sdělení...

- Toxikologie a historie
- „Novodobá“ toxikologie
- Toxikologická analýza – etanol
- Toxikologická analýza – jiné návykové látky

TOXIKOLOGIE

Nauka o účinku jedů

řecké „*to toxikon*“ značí jed, jímž
se napouštějí šípy

Historie toxikologie

Používání jedů a shromažďování informací o nich se datuje do nejstarších údobí lidské civilizace

Paracelsus (1493-1541): lékař - alchymista; položil základy farmakologie, toxikologie a moderní terapie, objevil vztah dávka-účinek

„**Všechny substance jsou jedy**, neexistuje žádná, která by jím nemohla být. Pouze **dávka** odlišuje jed od látky neškodné nebo léku.“

Historie toxikologie

Jedy hrály významnou roli v historii
a politice

použití jedu je umožněno **lidskými negativními** vlastnostmi
(jako strach, touha po moci nebo hněv),
ale také nedostatkem informací, ignorancí, nepozorností
či nedbalostí

Historie toxikologie

- **Sokrates** – známý filozof byl donucen k sebevraždě, když byl donucen vypít číši bolehlavu (obsahuje **alkaloid koniin**)
- **Vilém Dobyvateľ** – otrávil mnoho lidí
- **XIV. století** - se v Evropě hojně užíval k otravám **arsenik** (impregnace rukavic, košil...)
- **Kateřina Medicejská** – jedna z největších traviček, která z jedu učinila normální politický prostředek
- **V polovině XV. století** bylo povolání traviče běžné – např. prostá žena z lidu La Voisinová získal ohromné jmění jako travička, za vraždu jedem se tehdy platilo asi 50 000 franků, mezi její zákazníky patřilo mnoho významných aristokratů.
- **XVII. století** – v Itálii žily tři slavné dodavatelky jedů jménem Tofana, které připravovaly jedovatou kosmetiku s **obsahem arsenu** ("Aqua Tofana").
- Jedů se vždy používalo ve **válečnictví** (otravování studní, **jedovaté šípy** – jedy srdeční, křečové a jedy ochrnující svalstvo, vrhání jedovatých zvířat na dálku)
- Jedy se také **popravovalo** – **hadí uštknutí**, vypití jedovatého nápoje (Sokrates)

Historie toxikologie

I v novodobých dějinách se setkáme s velkým množstvím otrav, nejčastěji se jedná o zneužití ve válce a nebo o únik průmyslových chemikálií:

- První světová válka – použití bojových plynů (**soman, sarin**)
- Druhá světová válka - nacističtí důstojníci nosili kapsli s jedem – **kyanid**. Také použití kyanidů (Zyklon) k vyvražďování v koncentračních táborech
- Mnoho případů otrav z jídla – chemické havárie, používání jedů a jejich uvolňování do životního prostředí:
  - Minamata Disease (Japonsko, 1950 – 1960) – otrava **methylrtutí** u zvířat i lidí
  - Irák – 60. léta 20. století – otrava z obilí namořeného **pesticidem na bázi fenylrtuti**
  - Itai-Itai Disease (ouch-ouch disease) – 50. léta 20. století – otrava **kadmiem**
  - Yusho disease - 1968 v Japonsku – otrava **PCB**

„NOVODOBÁ“ toxikologie

„Novodobá“ toxikologie je biologická věda, která studuje jedy a účinky jedů v organismech. V současné době se dělí na řadu disciplín:

- ➡ Experimentální – studuje účinek jedů na zvířeti (např. sledování toxicity při testování nových léčiv)
- ➡ Průmyslová – toxické působení chemických nox na člověka
- ➡ Veterinární – studuje otravy hospodářských zvířat
- ➡ Analytická – kombinací metod fyzikálně-chemických prokazuje přítomnost jedů v organismu

„NOVODOBÁ“ toxikologie

ANALYTICKÁ („chemická“)

Toxikologické laboratoře v nemocničních zařízeních při odděleních soudního lékařství

☞ Klinická - zdravotnické potřeby (NZ, PL, PPP, PA, Věz....)

☞ Forenzní – důkaz v trestně-právním řízení (orgány činné v tr. ř., PČR, S, Věz....)

Klinická toxikologie

V **klinické toxikologie** bývá hlavní pozornost upřena na:

- diferenciální diagnostiku akutních otrav
- kontrola terapie otrav
- volbu či úpravu terapie
- kontrolu dodržované terapie
- odkrývání abúzu léků a drog

Forenzní toxikologie

Forenzní toxikologie se zaměřuje:

- ☞ na zkoumání materiálu *post mortem* při šetření okolností a příčin úmrtí (vraždy, sebevraždy, náhlá úmrtí)
- ☞ na zkoumání biologických vzorků **živých osob** při *objasňování trestné činnosti*: dopravní nehody pod vlivem návykových látek, ilegální výroba drog, oběti oloupení a znásilnění, návykové látky v pracovním procesu

Forenzní toxikologie

- ➡ Forenzní toxikologické vyšetřování vyžaduje velice podrobný, specifický a **definitivní nález**, který může mít právní dopad na jedince
- ➡ Otázka času tak jako v klinické toxikologii zde nehraje dominantní roli
- ➡ Výsledky analýzy musí být vždy **právně obhajitelné a nezpochybnitelné**

ETANOL

 Vlastnosti

 Působení, ovlivnění

 Toxikologická analýza

 Výpočtová problematika

Etanol

- Obsažen v alkoholických nápojích (lihoviny, pivo, víno s obsahem **nad 0,75 % obj.**)
- Bezbarvá kapalina, lehčí než voda, s vodou neomezeně mísitelná
- Snadno proniká do tkání
- Většina (80%) odbourána v játrech
- Ovlivňuje psychiku, metabolismus sacharidů a lipidů, koordinaci pohybů

Toxicita etanolu – schopnost poškodit

- ☞ Hygrokopický – **vysušuje pokožku**, dráždí sliznice
- ☞ V CNS působí jako **narkotikum**
- ☞ **Rozšiřuje cévy** (inhibice termoregulace - ztráta tepla), krevní tlak přesto neklesne
- ☞ Snížená sekrece antidiuretického hormonu (zadní lalok hypofýzy) - **vylučování vody**
- ☞ Inhibitor glukoneogeneze z aminokyselin – **hypoglikémie**, pocit hladu
- ☞ Hepatotoxin – **poškozuje játra**

Vstřebávání etanolu

- ➡ vstřebávání (resorpce) alkoholu **začíná** již v ústech

Množství alkoholu, vstřebané ústní sliznicí však zůstává pod úrovní eliminace a k průkaznému zvýšení hladiny alkoholu krvi nedoje, i když člověk podrží silně koncentrovaný nápoj v ústech po delší dobu.

- ➡ ze **žaludku** se vstřebává asi **20%** vypitého alkoholu

- ➡ rozhodující část, **celých 80%** vypitého alkoholu se vstřebává z **dvanáctníku a z horního úseku tenkého střeva**

- ➡ alkohol se také v nepatrném množství vstřebává sliznicí, kůží, plícemi

Vylučování etanolu

- Alkohol se vylučuje z organismu z 90 až 95% oxidací v procesu látkové přeměny (oxidace alkoholu probíhá asi z 60 až 90% v játrech)
- Dechem se vylučuje asi ze 4 až 7%, močí 1 až 3%
- Prvním metabolickým produktem všech oxidačních procesů etanolu je **acetaldehyd**, který je silně toxický a brzdí oxidaci etanolu
- Působením acetaldehyddehydrogenasy vzniká **kyselina octová**, následně **acetyl**, který po aktivaci koenzymem "a" vstupuje do dalších procesů (Krebsův cyklus, syntéza mastných kyselin)
- Konečným produktem je **voda**, **CO₂** a samozřejmě **energie**

Dobré ráno, kocovino...

- ☞ **Bolest hlavy** (osmotické působení, voda do buňky – zvětšení objemu mozku), žízeň, nevolnost, malátnost, třes a oslabení, citlivost na hluk, špatná nálada...
- ☞ Je způsobena **acetaldehydem, nedostatkem vody, minerálů** (Na, K, Mg) a **vitamínů** (B, C)
- ☞ Další vliv mají **chuťové a aromatické složky** destilátů - přiboudlina (vyšší alkoholy, aldehydy, ketony), které se metabolizují **pomaleji**.

Opilost – účinek etanolu na člověka

- Alkohol působí na centrální nervový systém (je to **nervový jed**)
- Už v malém množství jsou patrné jeho účinky na **rychlost reakcí**, koordinaci pohybů, úsudek, rozhodování.
- **Tlumí vnímání bolesti**, vysoké koncentrace alkoholu tlumí **centra pro dýchání a krevní oběh**, což může vést až ke smrti.
- Obzvláště nebezpečné jsou kombinace s **jinými tlumivými látkami**.
- V psychické sféře alkohol **odstraňuje zábrany**, což může vést ke šťastnější atmosféře ve společnosti, kde se pije alkohol, protože je zbavena zátěže etikety.
- **Uvolnění zábran** může vést ke vzrušeným emocionálním projevům, agresivitě, která se může projevit až v surových a krutých násilných činech.

Ovlivnění alkoholem

- Dávka alkoholu a následné krevní hladiny bývají o několik řádů vyšší než u jiných NL a vyvolané krevní koncentrace jsou pro analytiku snadno měřitelné
- Farmakokinetika je dobře zmapována a hladina alkoholu v krvi v obecné rovině koreluje dobře s projevy alkoholového ovlivnění
- Alkohol na rozdíl od jiných NL nevytváří aktivní metabolity spolupodílející se na ovlivnění
- Stupeň ovlivnění řidiče alkoholem je tedy možno dosti spolehlivě posuzovat podle naměřených krevních hladin

OBECNÉ HODNOCENÍ HLADINY ALKOHOLU V KRVI A JEHO PŮSOBENÍ NA ČLOVĚKA

Stupeň ovlivnění je uveden pro **eliminační fázi**...

- ☞ **Do 0,20 g/kg:** jednoznačně fyziologická hladina, při analýze plynovou chromatografií se tato hladina považuje za neprůkaznou, bere se na zřetel možná laboratorní chyba
  - ☞ 0,21-0,30 g/kg: Možná zvýšená fyziologická hladina, nemluví se o podnapilosti
  - ☞ 0,31-0,49 g/kg: Jedinec požil alkoholický nápoj, ale pitím je prakticky neovlivněn, nelze říci, že je podnapilý
  - ☞ 0,50-0,99 g/kg: Podnapilost – nejmírnější stupeň ovlivnění alkoholem, jde jen o mírné postižení duševních smyslových a jemných pohybových funkcí. Tento stupeň ovlivnění lze lékařským vyšetřením odhalit jen vynímečně.
  - ☞ **0,80 g/kg a více: Řidič není schopen bezpečně řídit motorové vozidlo – světový trend**
  - ☞ 1,00-1,49 g/kg: Mírná opilost – postižení psychických, sensorických i motorických funkcí v takové míře, že je to zjevné i širšímu okolí. Projevuje se snížení soudnosti, pozornosti, zvýšená sebedůvěra, mnohomluvnost, prodloužená reakční doba, agresivita, zhoršení sluchu, postižení zraku.
  - ☞ 1,50-1,99 g/kg: Střední opilost – výrazné postižení psychické a sensorické sféry, snížená pozornost, zpomalení tělesných výkonů, poruchy koordinace, postižení motorických funkcí podmiňuje nejistou až vrávoravou chůzi
  - ☞ 2,00-2,99 g/kg: Těžká opilost – blábolivá řeč, psychické poruchy, negativní ovlivnění tělesných pohybů až neschopnost samostatné chůze (časté pády), ztráta místní a časové orientace, zpomalená až utlumená výbava představ
  - ☞ **3,00-3,99 g/kg: Otrava alkoholem (intoxikace)** – stupor, obluzení, útlum vyšší nervové činnosti, bezvědomí různé hloubky, neschopnost pohybu, nutná okamžitá hospitalizace.
  - ☞ **4,00 a více g/kg: Smrtelná otrava alkoholem**
- ☞ Stupeň ovlivnění v resorpční fázi je posuzován jinak, **ve fázi resorpční**, kdy veškerý alkohol ještě není zcela vstřebán, je ovlivnění centrální nervové soustavy značně vyšší, nejméně **dvojnásobné** než při stejné hladině ve fázi postresorpční (eliminační).

Průkaz etanolu v organismu - dechové analyzátory

- Dechovými analyzátory se stanovuje hladina alkoholu v krvi metodou měření ve vydechovaném vzduchu. Přístroj je kalibrován tak, aby ukazoval přímo hladinu alkoholu v krvi bez dalších výpočtů. Tyto přístroje jsou určeny k **rychlému stanovení alkoholu** v krvi a umožňují rychlé rozhodnutí dalšího postupu.
- Metoda stanovení hladiny alkoholu dechovými analyzátory je **metodou vyhledávací** a z odborného hlediska je považována pouze za **metodu orientační**.
- Za objektivní a forensně průkaznou je možno považovat pouze hodnotu zjištěnou analýzou krve. Při nenulové odezvě přístroje je tedy doporučováno přistoupit k **laboratornímu zjištění hladiny alkoholu v krvi** (specifickou metodou plynové chromatografie s následnou kontrolou metodou Widmarkovou).

Průkaz etanolu v organismu dechové analyzátory

V eliminační (vylučovací) fázi je více či méně naplněn předpoklad konstantního poměru mezi obsahem alkoholu v alveolárním vzduchu a venosní krvi.

Pokud by bylo minimálně 30 - 60 minut (dle konzumovaného alkoholu) před provedením zkoušky ukončeno pití alkoholického nápoje, lze konstatovat, že by se mohla hladina alkoholu v krvi pohybovat kolem hodnoty naměřené dechovým analyzátozem.

Průkaz etanolu v organismu dechové analyzátory

V době, kdy je však alkohol ještě vstřebáván (tzv. fáze resorpční) předpoklad konstantního poměru mezi obsahem alkoholu v alveolárním vzduchu a venosní krvi neplatí, hladina naměřená dechovým analyzátozem v této fázi **výrazně nekoresponduje** s hodnotou odpovídající analýze odebrané krve (převážně jsou analyzátozem vykazovány spíše hodnoty vyšší). Navíc, pokud je měření prováděno krátce po dopití alkoholického nápoje, může dojít ke zkreslení výsledku i vlivem tzv. **zbytkového alkoholu**, který může přetrvávat v dutině ústní (tento vliv se projeví do 15ti minut od ukončení konzumace alkoholu)

Stanovení koncentrace etanolu v toxikologické laboratoři

- Podle stanoviska Společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie je za **objektivní stanovení koncentrace alkoholu** v krvi považována metoda plynové chromatografie s následnou kontrolou metodou založenou na jiném principu, nejčastěji metodou Widmarkovou.
- Za pozitivní průkaz požití alkoholického nápoje se pokládá hladina etylalkoholu v krvi vyšší než **0,20 g/kg**

Metoda plynové chromatografie

Je založena na principu rozdělení jednotlivých těkavých látek z krve. Její předností je *kvalitativně specifické a kvantitativně přesné* stanovení koncentrace alkoholu. Při stanovení plynovou chromatografií dochází k jednoznačnému rozlišení etanolu od jiných těkavých látek ve zkoumaném vzorku, jako je metanol, sekundární propanol, aceton, acetaldehyd, toluen a dalších látek.

Widmarkova metoda

- ☞ Pro etanol *je nespecifická*, ve výsledku jsou zahrnuty koncentrace všech těkavých redukujících látek, tedy i jiných než etanol, např. metanol, aceton, eter, benzín, aj.
- ☞ Výsledek získaný Widmarkovou zkouškou tudíž není koncentrací etanolu, ale *koncentrací sumy všech těkavých redukujících látek*, přítomných ve vzorku.

Enzymatické stanovení

- **Moderní metoda** ověření výsledku stanovení alkoholu specifickou metodou plynové chromatografie
- Enzymatická metoda je více specifická než zkouška Widmarkova, **je rychlejší**, ale je nutno mít na zřeteli, že se **stále jedná o zkoušku orientační**

Kontrola kvality

- ☞ V každé sérii měření u obou metod je v naší laboratoři prováděna **vnitřní kontrola kvality**, analýzou standardních vzorků etanolu.
- ☞ 4x ročně se účastníme mezilaboratorních testů **externí kontroly kvality** prostřednictvím německé soudně-toxikologické společnosti se sídlem v Heidelbergu.

Odběr krve pro stanovení alkoholu

- Odběr krevního vzorku pro laboratorní stanovení obsahu alkoholu je oprávněn provést **ze žíly lékař**, popř. jiný, jím pověřený zdravotnický pracovník, za jeho přímého dohledu.
- Bezprostředně před odběrem krve ke stanovení koncentrace etylalkoholu pro právní účely provede lékař vždy **celkové vyšetření** cíleně zaměřené na zjištění známek účinku alkoholu.
- O vyšetření se vede zdravotnická dokumentace a v závěru vyšetření lékař vyplní protokol na předepsaném formuláři.
- Krev je nutno odebrat co možná nejdříve. Jestliže však došlo k nehodě ihned po požití alkoholu a rychle následující odběr může být ještě v resorpční fázi, pak je třeba odebrat vzorek krve nejlépe až **po 60 minutách** po požití alkoholu

Odběr krve pro stanovení alkoholu

- ☞ Kůže se před odběrem dezinfikuje použitím vhodného dezinfekčního prostředku, který **nesmí obsahovat alkohol** ani jiné těkavé látky.
- ☞ Krevní vzorek se odebírá do **suché a čisté zkumavky**, plná zkumavka krve se uzavře spolehlivě neprodyšnou, dobře zajištěnou zátkou.
- ☞ Zkumavka a protokol o vyšetření **musí být označena** celým jménem a datem narození vyšetřované osoby a přesným časovým údajem o odběru krve.
- ☞ Za zmaření laboratorního vyšetření nesprávným odběrem vzorku krve (použití dezinfekčního činidla s obsahem etanolu, odebrání nepostačujícího množství krve, nedostatečně uzavřená zkumavka apod.) je **vždy odpovědný lékař**, který odběr prováděl nebo na jeho provedení dohlížel.

Podmínky opakovaného odběru

- ➡ V případě, že vyšetřovaná osoba tvrdí, že alkohol požila až po nehodě nebo došlo k jednorázovému vypití většího množství alkoholu nakonec pití a od ukončení takového pití neuplynulo víc jak 60 minut, je vhodné provést *opakovaný odběr krve*.
- ➡ První odběr se provede jako obvykle před lékařským vyšetřením, druhý a třetí odběr pak s časovým odstupem 30 minut.
- ➡ Opakovaný odběr je nutno *zřetelně označit* do Protokolu s udáním přesného času jednotlivých odběrů.
- ➡ Opakovaný odběr je prováděn především *pro potvrzení nebo vyvrácení tvrzení* o pití po nehodě nebo o jednorázovém vypití většího množství alkoholu nakonec pití.

Stanovení alkoholu v moči

- Přítomnost alkoholu v organismu lze prokázat i vyšetřením jiných tělních tekutin, zejména *v moči*.
- **Přesnost výsledku** je stejná jako u krve, ovšem následná **interpretace** takového výsledku se zaměřením na stupeň ovlivnění vyšetřované osoby je značně komplikovaný.
- Vztah mezi hodnotami alkoholu v krvi a hodnotami v moči je proměnlivý, moč v močovém měchýři hromadí delší dobu, v některých případech až několik hodin, a proto **není možné určit přesněji koncentraci etanolu v krvi z jeho koncentrace v moči**.
- Přepočítání koncentrace etanolu z vyšetření moče na koncentraci v krvi je možné, ale je **pouze orientační a pro důkaz opilství není vhodný**.
- Výsledek tohoto přepočtu představuje **nejmenší možnou hladinu etanolu v krvi v době odběru moče**.

Podmínky zpětného přepočtu

- ➔ Výsledek laboratorního vyšetření prezentuje **hladinu alkoholu v krvi v době odběru krve**. Ke zjištění hladiny etanolu v době dopravní nehody, či jiného skutku, je třeba provést **zpětný přepočet**.
- ➔ Při zpětném přepočtu je nutno zachovat tyto podmínky:
  - ✓ zajistit spolehlivě, tedy laboratorní metodou plynové chromatografie, zjištěnou hladinu alkoholu v krvi
  - ✓ v krvi byla naměřena koncentrace etanolu nejméně 0,21 g/kg
  - ✓ je přesně známý čas odběru
  - ✓ v čase, ke kterému je výpočet prováděn, již bylo skončeno vstřebávání **etanolu** (koncentráty – na lačno 30 min, lehká náplň žaludku do 60 min, vydatná náplň do 90 min, nadměrná náplň 120 min od ukončení pití, pivo – časové údaje posunout o 30 min).
  - ✓ zpětný propočet je možný do 15 ti hodin, nad 15 hodin vyjímečně s upozorněním na značnou nepřesnost.

Podmínky bilančního propočtu

☞ V případě, že vyšetřované osobě nelze z jakéhokoli důvodu odebrat krev a tudíž přesnou hladinu alkoholu v krvi nelze zjistit laboratorními metodami je možné provést výpočet koncentrace etanolu na základě jeho požití, *tzv. bilančním výpočtem*.

☞ Tento výpočet je možný pouze při znalosti následujících údajů:

- ✓ čas začátku a konce pití
- ✓ druh a objem vypitých alkoholických nápojů
- ✓ tělesná hmotnost a výška obviněného
- ✓ druh, množství a čas požití potravy
- ✓ přesný čas deliktu

Podmínky bilančního propočtu

- ➡ Bilanční propočet lze použít ve *fázi vylučování alkoholu*, pokud je však zapotřebí zjistit koncentraci etanolu v kritické době, která se nachází ještě ve *fázi vstřebávání alkoholu*, je nutno tuto skutečnost ve výpočtu zohlednit.
- ➡ Bilanční propočet stanovuje možnou hladinu alkoholu *jen přibližně*.

Jiné návykové látky

 Základní definice

 Stav ovlivnění

 Toxikologická analýza drog

 Základní ilegální drogy

Návykové látky

- ➔ Pro účely zákona o Návykových látkách č. 167/1998 sb. se rozumí návykovými látkami omamné a psychotropní látky uvedené v př. 1 – 7
- ➔ **Psychotropní látky** – po vstřebání do krve ovlivňuje duševní procesy (myšlení, paměť, pozornost, vnímání, náladu, chování, aj), užívání bývá spojeno s rizikem závislosti
- ➔ **Omamné látky** – navozují útlum CNS a zmírňují bolest, rovněž s rizikem vývoje závislosti

Návykové látky

z hlediska **trestního práva**:

- Alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování
- Hodnotí se zda je konkrétní látka způsobilá ovlivnit psychiku člověka
- Na rozdíl od lékařského výkladu k návykovým látkám patří i látky, které návyk nevyvolávají

Návykové látky

pro lékaře a toxikologa

- ➔ Jde o látky, které mají výrazný účinek na psychiku a chování člověka a při užívání může vést k závislosti
- ➔ Látky vyvolávající závislosti jsou vyjmenovány v mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10)
- ➔ Pro stanovení diagnózy závislosti se postupuje v souladu s touto klasifikací – jedná se o „bažení po NL“, „zhoršení sebeovládání ve vztahu k NL“, „růst tolerance“, „zanedbávání jiných zájmů“...

Ovlivnění jinými NL

Osud drogy v organismu, jeho distribuce, farmakokinetika a metabolismus podléhá složitějším komplikovanějším zákonitostem než je tomu u alkoholu.

Ovlivnění jinými NL

Vztah mezi krevní hladinou a účinkem ilegální drogy je **komplikovaný**, při posuzování ovlivnění řidiče drogou nelze postupovat analogicky jako při ovlivnění alkoholem

- Ve většině případů **se zneužívá směs** o více účinných a různorodých látek (alkohol pouze jedna látka) , u směsí dochází k zesilování či zeslabování účinku
- Drogy se zneužívají v **neznámé** sekvenci **dávek**
- Zneužívají se **v kombinaci** s alkoholem nebo jinými léčivy
- Drogy se **metabolizují** na řadu aktivních i neaktivních metabolitů

Seriozní **časový přepočít krevních hladin drog** tak jako je to možné u alkoholu není možný (neexistuje jednoduchý lineární farmakokinetický vztah, mnoho neznámých faktorů vlivu v konkrétním posuzovaném případě)

Ovlivnění jinými NL

Výsledný klinický stav nelze u jednice předvídat a zobecňovat

- ➔ Je závislý na druhu látky (kombinace látek)
- ➔ Na dávce
- ➔ Na čistotě drogy
- ➔ Odolnosti organismu (věk, přidružené nemoci, duševní poruchy, tolerance, stav výživy, imunita, apod.)
- ➔ Na klinické fázi abúzu (akutní intoxikace, syndrom závislosti, odvykací stav, apod.)

Ovlivnění jinými NL

Psychoaktivní látka přítomná v centrálním krevním oběhu **vždy ovlivňuje určitým způsobem psychomotorické a kognitivní funkce řidiče** a má bezprostřední vztah k nedávné době konzumace. Nález psychoaktivní látky v krvi řidiče pak znamená vždy porušení zákona o silničním provozu č. 361/200 Sb.

Úloha toxikologa / psychiatra

- ➡ Posuzování vztahu subjektu k droze (posouzení aktuálního stavu ovlivnění) je specializačně oprávněn především **psychiatr**
- ➡ **Soudní/forenzní toxikolog** má nezastupitelnou úlohu v poskytnutí **objektivního a jednoznačného důkazu** přítomnosti konkrétní NL v organismu řidiče

Toxikologická analýza

Základním principem toxikologie, a to zejména forenzní, je *princip potvrzování výsledků* získaných navzájem nezávisle. Pro zjišťování neznámé látky je postupováno systematickou toxikologickou analýzou, která představuje tyto kroky:

- **Screening** nebo-li záchyt – používání imunochemické metody skupinového záchytu s orientačním výsledkem....drugwipe..
- **Průkaz** nebo-li identifikace chemického individua - využívá především metody chromatografické.
- **Kvantifikace** nebo-li stanovení – představuje zjištění množství látky v krvi či jiných materiálech.
- **Interpretace** – je závěrečné vyhodnocení nálezů toxikologa.

Toxikologická analýza

**Co znamená Screening ?
vyhledávací, záchytové testy**

**účelem je vytrždit suspektně pozitivní
vzorky a eliminovat negativní.**

**Proto musí být použita metoda dostatečně
citlivá,
ale nemusí být vysoce specifická.**

Toxikologická analýza - Cut off - hodnota

- Koncentrace analytu (drogy), pod kterou považujeme nález za negativní, nad ní (=) je nález pozitivní.

Jsou to dohodnuté hodnoty koncentrací, nenulové!

- Hodnoty cut off uvádí výrobce pro každý kvalitativní test (Výrobce musí uvést i hodnoty cut off pro všechny příbuzné, nebo podobné sloučeniny, které dávají pozitivní reakci).

Toxikologická analýza – orientační testy

Testy z moče:

Výhody: Více vyrobených protilátek, více kombinací, delší zkušenosti, vyšší koncentrace, vyšší citlivost

Nevýhody: Výsledek neodpovídá aktuálnímu stavu- test monitoruje minulost - v moči přetrvá nález několik dní (u THC až měsíce)

Interference: Možnost naředění, zfalšování vzorku, léky

Testy ze slin:

Výhody: Koncentrace v slinách odpovídá přibližně koncentraci drogy v krvi (zachycuje aktuální stav). Vzorek nelze naředit a jen těžko zfalšovat.

Nevýhody: Vyrábí se mnohem menší paleta testů. Koncentrace ve slinách je nižší než v moči, proto i citlivost testu je menší. Také vazkost slin je na závadu, chroničtí uživatelé často trpí suchými sliznicemi, vzorek slin se hůře odebírá.

Interference: Ovlivnění potravinami, kouřením, léky

Toxikologická analýza – vyhodnocení orientačních testů

■ Vyhodnocení

Výsledek negativního testu na drogy (proužek v „T“ zoně) může být znám již po několika minutách. Vždy je však nutné počkat do 10 minuty na ověření výsledku testu.

- Negativní výsledek znamená, že vyšetřovaná osoba neužila testovanou drogu, nebo že koncentrace hledané drogy je pod hraniční koncentrací cut-off. Vyšetřovaná osoba tedy není pod vlivem OPL.

- Pozitivní výsledek je nutné hodnotit jako podezření, že vyšetřovaná osoba může být pod vlivem OPL, nebo užitého léku. Tento výsledek je pro forenzní účely nutné ověřit laboratorní referenční metodou (GC/MS nebo LC/MS).

Nejčastější požadavky na toxikologickou analýzu

Orientační imunochemický screening

- Laboratorní vyšetření – orientační screening – na látku.....
- Orientační screening na přítomnost návykové látky (cílený imunochemický záchyt – IMUNO)
- Rozbor krve ke zjištění přítomnosti návykové látky – základní imunochemický screening v moči na návykové látky jiné než alkohol (.....)
- Toxikologické vyšetření biologického mat. na orientační screening v moči
- Rozbor krve ke zjištění přítomnosti návykové látky - základní imunochemický screening na.....

Výstup z toxikologické laboratoře

- Pokud není specifikována konkrétní látka nebo skupina látek bude provedeno orientační imunochemické vyšetření těchto pěti skupin látek: kanabinoidy (THC), amfetaminy (AMPH), opiáty (OPI), kokain a jeho metabolity (COC), benzodiazepiny (BZ) s výsledkem **pozitivní nebo negativní**.
- Požadavek na vyšetření jen určité skupiny látky je možné uvést v textu na „Žádosti o vyšetření osoby ve zdravotnickém zařízení“ nebo zaškrtnout na „Protokolu o lékařském a toxikologickém vyšetření osoby při podezření z ovlivnění návykovou látkou“ v oddíle C2.

Orientační skupinové imunochemické vyšetření nepotvrzuje přítomnost OPL, konkrétní noxu nutno potvrdit specifickou konfirmační metodou.

Odběr biologického materiálu pro toxikologickou analýzu

Pro provedení toxikologické analýzy je nutné dodržovat *hlavní zásady odběru vzorků*:

- analýzu může značně zkomplikovat a tak ovlivnit její výsledky nevhodně odebraný a nesprávně uložený materiál, který by měl být vždy uskladněn v lednici a temnu
- odběr je vždy prováděn do *suchých, chemicky čistých* nádob
- objem vzorku musí být *dostatečný* pro případné opakování analýz
- nádoby s odebraným materiálem je nutno před vlastním transportem zajistit *proti rozlití a rozbití*
- jméno vyšetřované osoby s dobou a datem odběru vzorku se uvádí jak na nádobu s materiálem tak do Průvodky materiálu

Odběr biologického materiálu pro toxikologickou analýzu

- Pro laboratorní detekci abúzu drog a medikamentů je nejvhodnějším biologickým materiálem *moč a to v dostatečném množství, minimálně 10 ml.*
- Je snadno dostupná neinvazivním způsobem a močí jsou vylučovány prakticky všechny metabolity léčiv a drog. Metabolity jsou v moči *přítomny ve vyšší koncentraci* a mohou být detekovány po delší dobu než v krvi.
- *Koncentrace drog v moči* není v přímé korelaci s psychickou či fyzickou kondicí člověka. Na základě pouhých těchto hodnot koncentrací nelze proto posuzovat míru ovlivnění člověka při určitém chování.

Odběr biologického materiálu pro toxikologickou analýzu

- Daleko přímější vztah ke stavu vědomí a vnímání mají *koncentrační hodnoty v krvi*.
- Ve forenzních případech, kdy je nutné posoudit míru ovlivnění psychiky či stavu vědomí během spáchaného trestného činu či přestupku, je důvod pro vyžádání *kvantitativních analýz návykových látek v krvi*.

Nebiologický materiál

Do toxikologické laboratoře je možno doručit také *nebiologický materiál* – tedy různé doličné předměty nalezené za nejrůznějších okolností:

- ✓ použité injekční stříkačky
- ✓ psaníčka s neznámou látkou
- ✓ neznámé tablety
- ✓ roztoky neznámého původu
- ✓ rostliny, apod.

Toxikologická analýza drog a léků

Doba detekce - doba po kterou je možno identifikovat určitou látku v těle a je obecně závislá na velikosti aplikované dávky a na citlivosti použité toxikologické metody

	<i>krev, sérum</i>	<i>sliny</i>	<i>moč</i>	<i>vlasý, smolka</i>
odběr vzorku	invazivní	neinvazivní	neinvazivní	neinvazivní
získané množství	krev 10 ml sérum 1-2 ml	1-5 ml	> 50 ml	vlasý 50-300 mg smolka 1 – 3 g
koncentrace látek	nízká (původní formy)	nízká (původní formy)	vyšší (hlavně metabolity)	nízká (původní formy)
detekční okno	minuty až hodiny	minuty až hodiny	hodiny, dny	měsíce
vhodná metoda analýzy	imunochemie GC-MS, LC-MS	imunochemie GC-MS, LC-MS	imunochemie TLC, GC-NPD, GC-FID, HPLC-DAD	GC-MS, LC-MS
poznámky		kontaminace potravou kouřením	manipulace se vzorkem, falšování	u vlasů barvení

Podmínky transportu biologických vzorků do toxikologické laboratoře

- Transport do laboratoře co **nejkratší době**, v přepravním termoboxu (monitorování teploty)
- Materiál lze krátkodobě uložit v uzamčené chladničce při teplotě 2 - 8° C
- Odběrové sety musí být řádně uzavřeny, nesmí dojít k jejich mechanickému poškození
- Vzorky musí být doručeny současně se žádankami nebo s doprovodnou dokumentací
- Protokoly musí být řádně vyplněny – především musí být uveden žadatel, jméno a rodné číslo vyšetřované osoby, dále pak **datum a čas odběru**.
- Nutné dbát na řádné označení zkumavek - jméno a rodné číslo vyšetřované osoby, do protokolu uvádět počet odebraných zkumavek, popř. odběrových nádob
- Vzorky biologického materiálu musí být transportovány odděleně od žádanek tak, aby v případě neočekávaného rozlití biologického materiálu nedošlo k jejich případnému potřísnění.
- Příjem vzorků probíhá na Oddělení soudního lékařství Pardubické nemocnice, Nemocnice Pardubického kraje, a.s..
- Za transport vzorku a dodržení podmínek transportu zodpovídá zadavatel vyšetření.

OPIÁTY (*Heroin, Brown, Kodein, Morfin...*)

Účinky opiátů

Celkový duševní a tělesný útlum, zklidnění, uvolnění, snížení či odstranění bolesti

Rizika užívání opiátů

Nejzávažnějším je možnost předávkování, může končit smrtí, velice rychlý vznik psychické a fyzické závislosti s těžkými odvykacími příznaky

- ✓ krev je pro důkaz konzumace opiátů vhodná jen několik hodin po dávce
- ✓ průkaz v moči je možný 2 – 3 dny
- ✓ aplikace heroinu je prokazatelná pouze nálezem hlavního metabolitu 6-MAM, který je možno nalézt max do 12 hod po aplikaci, pak je nalézán morfin

OPIÁTY - heroin

- **Opium je látka obsažená v nezralých makovicích**
- **Opiáty jsou látky, které mají chemickou strukturu podobnou morfinu / který je ve většině opiátů /**
- **V lékařství jsou používána jako narkotika – tlumení bolesti, změna vědomí**
- **Spolu s těkavými látkami jsou považovány za nejnebezpečnější psychotropní látky**
- **Vzniká na ně vysoká závislost již po několika týdnech užívání**

OPIÁTY - heroin

eič, hero, herák

- Heroin - Alkaloid opia
- Do ČR se dostává až po 1989
- Nejrozšířenější droga ve světě (heroin pervitin 1:1)
- Nejčastěji ve formě hnědého prášku, může být i bílý
- Užíván zejména nitrožilně, kouřením, šňupáním
- Odvykání těžké, preparát buprenorfin, metadon

OPIÁTY - heroin

účinky a příznaky intoxikace

- Účinky vydrží v těle v plné síle asi 4-6 hodin, cca po 10-12 hodinách se však již u závislého dostavují opačné příznaky – nastupuje abstinenční syndrom a tělo volá po opětovném užití.
- Útlum CNS, celkový duševní i tělesný útlum, pocit blaženosti
- Snížení, či odstranění bolesti
- zúžení zornic
- Poruchy koordinace, nevolnost, třes, zácpy
- Zpomalené reakce, ospalost, stopy vpichů na pažích, rukou, nohách

OPIÁTY - heroin

následky užívání

- Možnost předávkování končící smrtí. Rozdíl mezi účinnou a smrtelnou dávkou je u heroinu velmi malý. Jde o nejnebezpečnější drogu v oblasti přímého ohrožení života.
- Rychlý vznik psychické a fyzické závislosti
- Neklid, úzkost, horečky, průjemy, silné bolesti svalů, kloubů a útrobní
- Poškození organismu, játra ledviny
- Riziko infekci HIV-AIDS, hepatitid
- Ztráta zájmu - apatičnost, kriminální jednání
- Není cesty zpět

OPIÁTY - heroin

Profil uživatele heroinu

- experimentování = brzy pravidelné užívání
- uživatelé často přechází z Pervitinu
- závislost rychle mění osobnost toxikomana
- zvyšuje se tolerance, při rozvinuté závislosti se denní dávky pohybují od cca 1 do 4 g (1g=1000 Kč)
- u dlouhodobě závislých samotářský způsob života
- zanedbaný zevnějšek
- zdravotní komplikace

OPIÁTY – kodein a braun

- **Kodein** - metylmorfin, má cca 10-12% sílu účinku morfinu
- **Braun** - po domácku vyráběná směs alkaloidů kodeinu

OPIÁTY – *morfin*

- Alkaloid opia, známý od r.1804
- Aplikace injekčně, podkožně
- Značně účinný při tišení bolesti, navozuje stav klidu a uvolnění
- Silná psychická a fyzická závislost
- Abstinance jako u heroinu
- Fyzická zchátralost
- Snadné předávkování
- Méně uživatelů než u heroinu

KANABIONIDY (*Marihuana*)

Příznaky účinku

Od mírné euforie až po zrakové halucinace dle typu drogy a obsahu účinné látky, začervenání spojivky, rozšířené zornice, nepřírozená veselost, zrychlený puls, výrazně zvýšená chuť k jídlu, pot páchne po spáleném listí.

Rizika užívání

Zhoršení koncentrace, postřehu, prodloužení reakčního času – riziko dopravních nehod, možná dezorientace v čase a prostoru.

- ✓ aktivní THC (tetrahydrokanabinol, aktivní složka Marihuany) lze v krvi dokázat jen krátce po dávce po dobu asi 6 hodin
- ✓ neaktivní metabolit THC (tetrahydrokanabinol-karboxylová kyselina (THCOOH)) lze v krvi a především v moči prokázat po jednorázové dávce asi 3 dny, po chronické konzumaci po poslední dávce pak řadu týdnů, střední doba 27 dnů

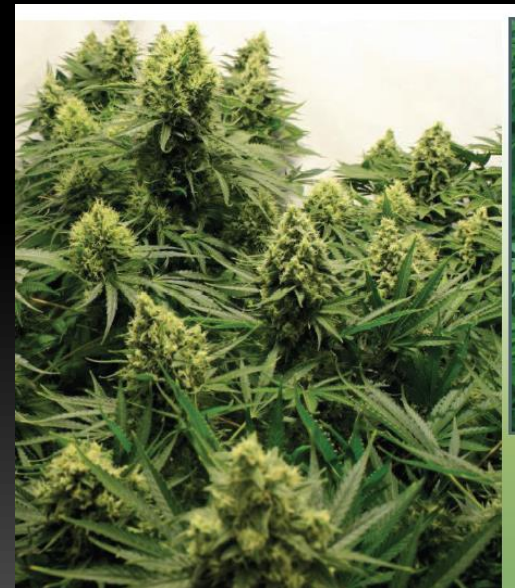
KANABIONIDY

- Zdroj: jednoletá rostlina, která se pěstuje ze semen, původně konopí seté
- obsahuje do 30% THC (technické konopí jen 0,3%)
- konopí obsahuje přes 600 chemických látek
- **účinná látka je THC- Δ 9 tetrahydrokannabinol (9-THC)**
- výsledným produktem je sušená „tráva“, pryskyřice (hašiš) nebo olej
- charakteristika závislosti: **psychická závislost**
- **užívání kouřením:** příznaky od 5-15 min, vrchol 30 min., účinek cca 3h
- **přidáváním do pokrmů:** příznaky po 30 min, vrchol po 1-5h, účinek cca 6h
(nepříjemně dlouhá intoxikace s předem neodhadnutelným průběhem)
- po určité době „flashbacky“

KANABIONIDY

účinky a příznaky intoxikace

- odlišné podle obsahu delta-9-THC **OD MÍRNÉ EUFORIE AŽ PO HALUCINACE**
- bezdůvodná veselost, tzv. “vysmátost” /může se ale objevit i smutné ladění/, pocity úniku a úlevy, družnost, změny smyslového vnímání, dezorientace, prohlubování stávající nálady
- poruchy vnímání času, živější vizuální podněty, zhoršení koordinace, prodloužení reakčního času a narušený úsudek , ztráta vnímání vzdálenosti a směrového úhlu, porucha kontaktu s realitou
- ovlivnění jemné motoriky až na několik dní
- při odeznění účinku se dostavuje často zmatenost, únava a otupělost
- narušení krátkodobé paměti
- rozšířené zornice, zarudlé oči, zrychlený puls
- výrazně zvýšená chuť k jídlu
- pot páchne po spáleném listí

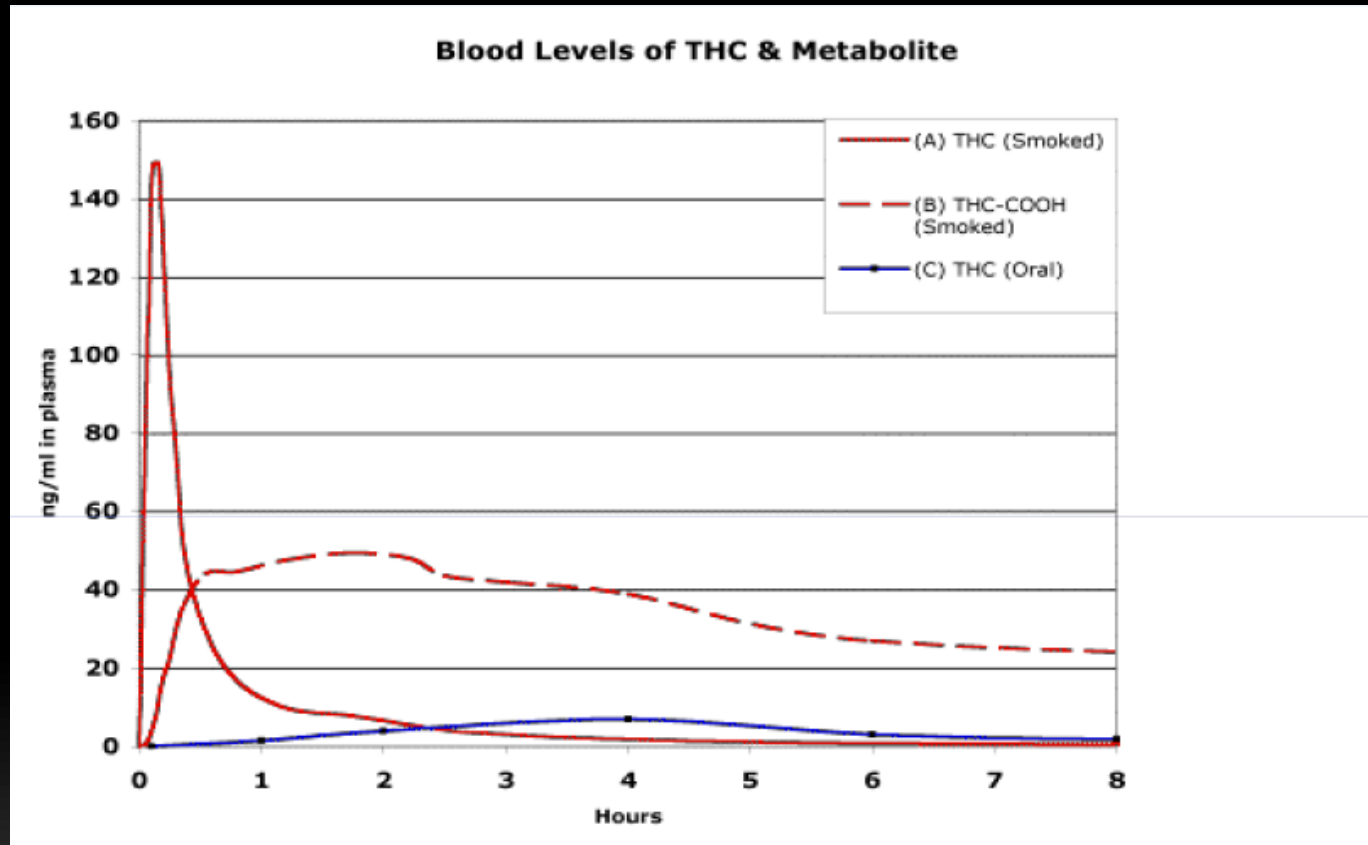

KANABIONIDY

Následky užívání

- nebezpečí pro okolí - řidiči
- zvýšené riziko schizofrenie o 40 %
- prohloubení duševních problémů a krátkodobé paměti
- deprese, pomalá destrukce osobnosti
- oslabení imunitního systému
- poškození horních cest dýchacích
- zvýšené riziko rakoviny
- přechod na jiné drogy
- také platí, že druhý den po užití konopných drog nemívá uživatel kocovinu, jen se cítí mírně zmatený. Po kombinaci s alkoholem bývá pocit kocoviny obzvláště tíživý.

KANABIONIDY

(A-B) Smoked dose based on data from M. Huestis , J. Henningfield and E. Cone, M. Huestis , J. Henningfield and E. Cone.
(C) Oral dose based on data from B. Law et al.

KANABIONIDY

Cannabis

Problematičnost vztahu účinku k hladinám v krvi

(C. N. Chiang, G. Barnett: Clin Pharmacol. Ther. 36, 1984, 234-238)

Lecture P.X. Iten, Oslb, March 10th, 1995

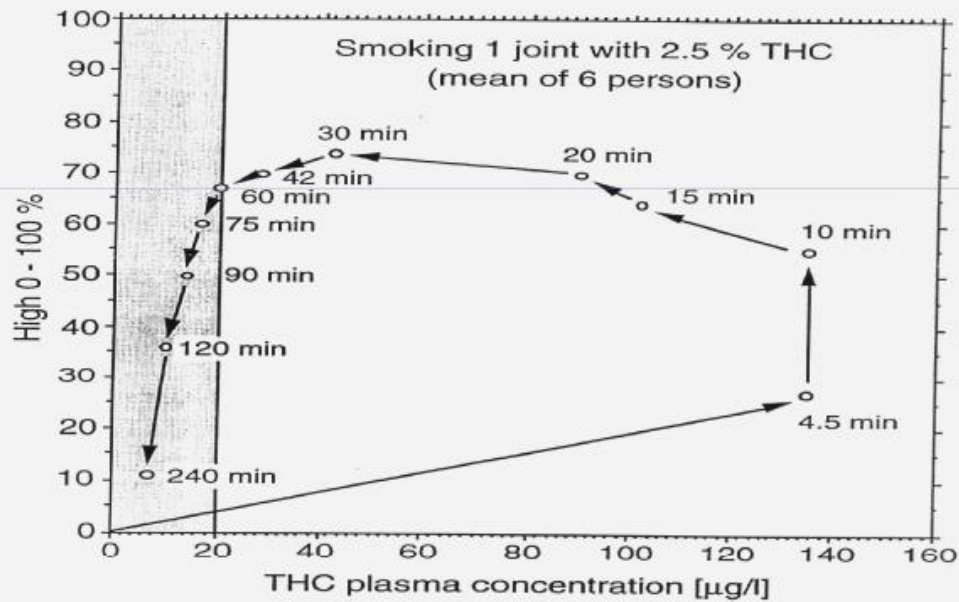

Fig. 4: Relation between THC plasma concentration and effect after smoking a single joint with 2.5 % THC. Mean of 6 persons. Data from [28].

KANABIONIDY - hašiš

- Nebývá mnoho zneužíván z důvodu zdlouhavější výroby, při získání podobných účinků jako u marihuany
- Jde o pryskyřici z konopí s malým obsahem květů
- Bývá požíván s jídlem
- V nápojích
- Kouření v dýmkách

SPICE – syntetické kanabinoidy

- Látky účinkující jako 9-THC
- JWH-073, JWH-018, JWH-081, JWH-122, JWH-200, HU-250, JWH-398, AM-694, 2201, CP-47, 497.....
- Jsou rozpustné v tucích a některé potentnější než 9-THC, chemicky jsou velmi odlišné, těžko prokazatelné, nemají korektní farmakologické a toxikologické výzkumy
- Dle experimentu na dobrovolnících po 1 cigaretě „Spice Diamond“ došlo k zarudnutí spojivek, zvýšení tepové frekvence, sucho v ústech a změna vnímání a nálady. V psychomotorických testech nebyly změny viditelné, ale dobrovolníci tvrdili, že cítili zhoršení, hlavní účinky odezněly po 6 hod
- **Tyto látky nedávají pozitivní test na kanabinoidy**

Závislost amfetaminového typu (syntetické drogy)

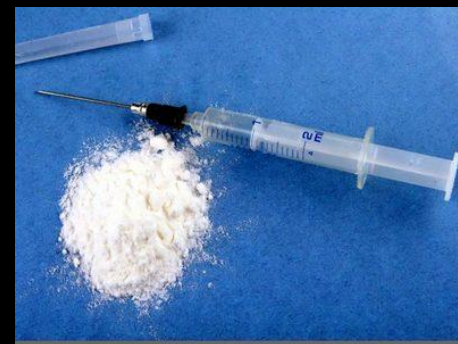
- Charakteristika závislosti: **psychická závislost**, tolerance (chroničtí uživatelé denně > 1 g)
- **Formy aplikace:** injekční, šňupání, kouření
- **Hlavní zástupci:** amfetamin (dříve lék Psychoton), metamfetamin (Pervitin), methylenedioxyamfetaminy (Extáze – MDMA), MDA, MDE, MBDB, BDB....
- **Psychostimulační účinky** (dávka 7,5 – 15 mg): pocit dobrého zdravotního stavu, zvýšení koncentrace, potlačení únavy, snížení potřeby spánku, jídla, sebedůvěra, tachykardie, nespavost, zčervenání v obličeji
- **Předávkování:** psychomotorický neklid, optické a akustické halucinace, panický strach, agresivita, pokles krevního tlaku, poruchy srdečního rytmu, zvýšení tělesné teploty
- **Dlouhodobé užívání:** přeceňování schopností, stav vyčerpanosti a postupné devastace organismu

Pervitin – metamfetamin („perník“, „péčko“, „piko“)

- bílý, nažloutlý, někdy hnědý krystalický prášek
- užívaný zejména šňupáním nitrožilně, či kouřením
- výroba z efedrinu a nebo z tablet obsahující efedrin, pseudoefedrin

Pervitin – metamfetamin

Příznaky účinku

Nástup euforického účinku bývá po injekční aplikaci téměř okamžitý (řádově sekundy), účinek může trvat v řádu 2 – 4 hod, euforie může trvat 8 – 24 hodin. Projevuje se tělesná i duševní stimulace, pocit přílivu psychické i fyzické energie, rozšířené zornice, zvýšení sebevědomí, snižování pocitu strachu, zvýšení bdělosti, snížení nebo odstranění únavy a chuti k jídlu.

Rizika užívání pervitinu

Vznik výrazné psychické závislosti, paranoia, agresivita, halucinace, poruchy paměti, ztráta tělesné hmotnosti.

- ✓ toxikologický důkaz methamphetaminu a jeho metabolitu amphetaminu v krvi je možný zhruba do 24 hodin po poslední dávce
- ✓ v moči se objevuje během 20 minut, celá dávka je pak vylučována 2 – 3 dny, individuální vylučování, dle pH moči

Pervitin – metamfetamin

- **Účinky krátkodobého užívání metamfetaminu:** vzestup tlaku, tepové frekvence, bronchodilatace, odeznění účinku – dojezd, celkové vyčerpání, bolest kloubů, po delší jízdě (stav typický pro začátek užívání Pervitinu, několikadenní opakované užití) i několikadenní spánek přerušovaný konzumací velkého množství jídla
- **Účinky dlouhodobého užívání metamfetaminu:** vznik psychické závislosti – craving – dychtění po látce, psychická závislost je vážnější než fyzická závislost, toxické psychózy – většinou paranoidně-halucinotorní syndrom (stíha), zřetelné paranoidní domněnky (pocit nebezpečí), postižení nálady, zrakové a sluchové halucinace, toxická psychóza je mnohdy neodlišitelná od schizofrenie, zdravotní rizika – nadměrné zatížení kardiovaskulárního systému (riziko srdečních a mozkových příhod), velmi rychlé zhubnutí

PSYCHEDELICKÉ AMINY (*Extáze*-methylenedioxyamfetamin)

- Extoška, Éčko, Bobule, Vožeh, Boule, E, Kulatý, Tableta, Pilule, Kolčo, Kolečko, Koule, Pilulka lásky, Eden, Eva, Adam, Smajlík, Sněhová koule, XE, XTC
- Výskyt ve formě tablet s reliéfním znakem nebo kapslí
- **užívá se perorálně**
- častými uživateli jsou především návštěvníci klubů, diskoték, technoparty

PSYCHEDELICKÉ AMINY (*Extáze*-methylenedioxyamfetamin)

Příznaky účinku extáze

Počátek působení nastává zhruba za 30 minut po požití, trvání účinku je 4 – 6 hodin. Hyperaktivita, rozšířené zornice, pocení, zrychlený puls, zrudnutí v obličeji, změny v prožívání reality, změny v náladě, zvyšuje se komunikativnost, objektivně jsou vidět pevně stisknuté čelisti a kmitání očí se strany na stranu. Vyvolává pocity na zvracení, závrať, rozmazané vidění, hypertermii, dilataci zornice. Od 80 let minulého století jedna z hlavních tanečních drog. Běžná dávka je 50 – 150 mg

Rizika užívání extáze

Po opakovaném užívání se může rozvinout chronický pocit pronásledování, vznik psychického návyku, poruchy sebeovládání, úzkost, zmatenost, deprese a nespavost

- ✓ v krvi lze původní formu extáze MDMA a jeho metabolit MDA prokázat po poslední dávce zhruba do 24 hodin
- ✓ v moči 2-3 dny, podobně jako u pervitinu
- ✓ reagují na ni pozitivní amfetaminové imunochemické testy

Extáze nebezpečí

- **může obsahovat široký koktejl látek** od LSD, přes kokain, heroin, amfetaminy a metamfetaminy až k jedu na krysy, kofeinu, a odčervovacích přípravků pro psy
- uživatel nikdy ve skutečnosti neví, co si to vlastně bere
- **nebezpečí přehřátí organismu**, dehydratace
- v případě jiného derivátu s delším nástupem účinku – opakovaná dávka – případy úmrtí

PSYCHEDELICKÉ AMINY (*Extáze*-methylenedioxyamfetamin)

Následky užívání

- vznik **psychické závislosti**
- **možnost poškození mozku** a sebeovládání
- úzkosti, zmatenost, deprese, nespavost, stres, (opakované) noční můry a **těžké bolesti hlavy**
- průzkum v USA ukázal, že 92 procent těch, kdo začali s užíváním extáze, užívá později i další drogy včetně marihuany, amfetaminů, kokainu a heroinu.

FAKE EXTÁZE

- Analoga vyskytující se v tabletách vydávaných za Extázi
- **MDA** (3,4 metylendioxyamfetamin): má více stimulačních a neurotoxických účinků než Extáze
- **MBDB, 2C-T-7, 2c-T-2** : více entaktogenní i halucinogenní
- **4- MTA** (4 – metylenthioamfetamin), **PMA** (parametoxyamfetamin), **PMMA**: nejnebezpečnější náhražky, jejich užití je spojeno s rizikem rozvoje serotoninového syndromu, mají opožděný nástup účinku
- 2C-B, 2C-I: jsou na pomezí mezi entaktogeny a halucinogeny
- Další náhražky: **DOB** : 4 - brom- 2,5 – dimetoxyamfetamin, **DOM** : 4 - metyl -2,5 – dimetoxyamfetamin
- V 80 letech min století obsahovalo 80 % tablet skutečnou Extázi, v současnosti je poměr téměř opačný

Syntetické piperaziny – FAKE Extáze

- Benzylpiperazin BZP, trifluorometylfenylpiperazin TFMPP, MBZP, DBZP, mCPP, MDBZP, pFPP, a další
- V posledních letech jsou obsaženy až v 50% tablet Extáze, ale i bez ní.
- **BZP** má převážně stimulační účinky, běžná dávka 50 – 200 mg
- **TFMPP** má entaktogenní účinky, jejich kombinace stimuluje účinek extáze, běžná dávka 30 – 100 mg
- **Oba preparáty** mají anorektické účinky, snižujíc potřebu spánku a častěji než Extáze vyvolávají úzkostné stavy a bolesti hlavy – silná kocovina. Nebezpečná je kombinace s dalšími drogami
- Jediná možnost průkazu je GC-MS nebo LC-MS.

MEFEDRON (4-MMC)

- **4-methylmetcathinon**, derivát cathinonu obsaženém v rostlině Catha Edulis
- Vyvolává pocit energie, euforie, zrychlené myšlení, hovornost i halucinace, zhoršuje koncentraci, krátkodobou paměť, vyvolává deprese a panické reakce až paranoiu
- Běžná dávka je 25 – 250 mg **při perorálním užití**, účinek se projeví během 15 – 45 minut a trvá asi 2 – 3 hodiny
- **Po intravenózní aplikaci** začíná účinkovat během 15 minut, ale asi jen 30 minut
- Dávka je často opakována během 1 večera
- **Distribuce především v internetových obchodech** v čistotě kolem 95%
- Průkaz možný pouze GC-MS nebo LC-MS

TEKUTÁ EXTÁZE

- **Představitelé: γ -hydroxybutyrát (GHB), γ -butyrolakton (GBL)**
- Látky tělu příbuzné – metabolity
- Účinná látka léku Xyrem (léčba narkolepsie)
- **Účinek:** euforizující, pocit uvolnění a opilosti
- Dostavuje se po 15-20 min s účinkem až 3 hodiny
- **„Taneční droga“** s anestetickým účinkem, jejíž požití vyvolává euforické a halucinogenní stavy
- **Likviduje tuky a napomáhá růstu svalové hmoty** (užívání v posilovnách)
- Průkaz v moči: GC-MS, cca 12 hodin

KETAMIN

- **Halucinogen** – veterinární anestetikum
- agrese, halucinace, těžké psychózy, vliv na CNS
- ve formě **tablet, prášku či tekutiny**
- **Účinek:** anestetický, analgetický, halucinogenní
- S cílem sebezkoumání se vyskytuje **kombinace Extáze a ketaminu**
- Průkaz v moči: TLC, GC-MS, do 3 dnů

MITRAGYNIN (KRATOM)

- Hlavní alkaloid rostliny Kratom (obsahuje dalších 25 alkaloidů)
- Užívají se nejčastěji listy, které mají stimulační účinky a sexuální účinky
- Běžná dávka 15 – 65 mg
- Ve vyšších dávkách působí **sedativně**
- **Povzbuzující účinek vydrží asi 5 hodin**
- Masivní užití je v posilovnách, kde tlumí pocity únavy a vysílení z tělesné námahy
- Průkaz pouze GC nebo LC-MS

LSD („trip“ „papírky“ „kyselinka“)

- polosyntetický halucinogen, **dietylamid kyseliny lysergové**, která se izoluje z námele /objeveno v roce 1943/
- **malé kusy impregnovaného a potištěného papíru nebo malé granulky** tmavomodré či zelené barvy připomínající umělé hnojivo
- užívá se ústy rozpouštěním pod jazykem
- riziko závislosti malé, **poškození organismu velké**.
- použití v lékařství, ČSSR světová velmoc ve výrobě. Léčba psychických poruch.

LSD („trip“ „papírky“ „kyselinka“)

účinky a příznaky intoxikace

- zvyšuje se vnímání a jasnost vidění, zvuků, doteků, světla a barev
- předměty jsou různě deformované a mohou měnit tvar
- při těžších intoxikacích se objevuje až pocit ztráty tělesné hmotnosti /nebezpečí skoku z výšky/

LSD („trip“ „papírky“ „kyselinka“)

účinky a příznaky intoxikace

- Měnící se okolí v době intoxikace může vyvolávat panické reakce, dezorientaci, nepříjemné halucinace, to vše může vyústit až do závažné agrese vůči okolí /v tomto případě mluvíme o „špatném výletu“ – bad trip/.
- Flashbacky (stav jako při požití drogy, aniž by droga byla aplikována) i po 1-2 letech abstinence. Dochází k němu nejčastěji po halucinogenech, marihuaně nebo pervitinu.

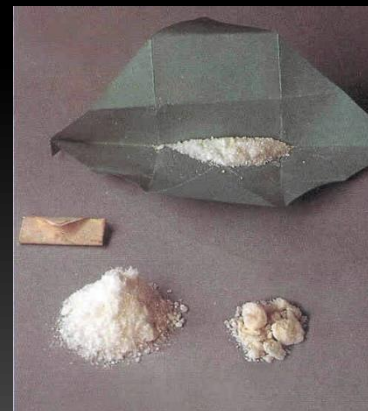
LSD („trip“ „papírky“ „kyselinka“)

následky užívání

- Nepředvídatelné chování s rozvojem depresivních stavů
- Přetrvávající stavy úzkosti a napětí
- Rizika spojená s užíváním jsou poměrně značná. LSD nepatří mezi drogy vhodné k užití "pro zábavu", pro svou razanci a předem nevypočitatelný efekt. Trvalé psychické následky či sebevražedné pokusy nejsou výjimečné

KOKAIN („koks“, „sníh“, „kokeš“)

- Alkaloid nacházející se v listech rostliny ERYTHROXILON KOKA.
- Původně byl užíván pro své anestetické účinky, též byl obsahem Coca Coly
- Kokain.HCl = bílý prášek (řezaný mastkem, jasanovým cukrem, amfetaminy)

KOKAIN („koks“, „sníh“ , „kokeš“)

- **Charakteristika závislosti:** silná psychická závislost
- **Aplikace:** šňupání, injekční (sůl HCl – vodný roztok), kouření (CRACK = volná báze – kouření ve zvláštních dýmkách ve směsi s tabákem ev. Marihuanou)
- **Dávka:** 30 – 50 mg
- Psychotropní **efekt je kolem 20 – 30 minut**
- **CRACK** – nebezpečí předávkování, vysoká návykovost
- Detekce v moči po jednorázové dávce 3 – 6 hodin, při chronickém užívání až 5 dnů
- Detekce v krvi v řádu hodin, rychlý rozklad na neaktivní metabolit benzoyleckgonin

KOKAIN („koks“, „sníh“ , „kokeš“)

účinky a příznaky intoxikace

- Tělesná i duševní stimulace (euforie), dráždivost. Zvýšená představivost, rozhodnost, tlumí pocity hladu i únavy, potřeba překotné činnosti, svědění, náladovost
- Negativní účinky: výbušné chování, agresivita, poškození tkání v místě aplikace, podráždění (neklid, excitace), sluchové i zrakové halucinace
- Uživatel se dostává do stavu úplného fyzického vyčerpání

KOKAIN („koks“, „sníh“ , „kokeš“)

účinky a příznaky intoxikace

- Pocení, sucho v ústech, zvýšený tlak
- Ztráta sebeovládání, pocity pronásledování
- Zvýšený sexuální zájem, promiskuitní chování
- Pseudohalucinace, poruchy paměti
- Sebevražedné chování

KOKAIN („koks“, „sníh“ , „kokeš“)

předávkování

- **Na psychické úrovni:** podrážděnost, neschopnost se soustředit, pocity stresu, vzrušení, nervozita, ztráta vědomí, paměti, pocity zmatenosti, pronásledování, halucinace
- **Na fyzické úrovni:** neobvyklé držení těla, chvění rtů a hlasu, neuróza, silné pocení s třesem, rozšířené zorničky, nepravidelný tep, pocity nevolnosti, nespavost, impotence, bolesti svalů

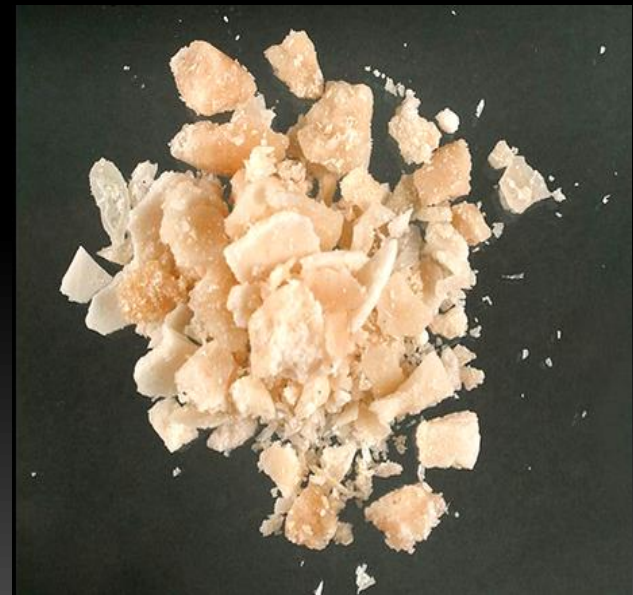

KOKAIN („koks“, „sníh“ , „kokeš“)

- **Účinky krátkodobého užívání** – akutní intoxikace: záškuby, křeče, stoupá teplota a slábne krevní oběh, může dojít k ochrnutí dýchacího centra
- **Účinky dlouhodobého užívání** – nejsilnější psychická závislost všech drog, typické dlouhodobé užívání v tazích, extrémní zátěž kardiovaskulárního systému, stoupá riziko srdečních a mozkových příhod, šňupání vede k poškození nosní sliznice, toxické psychózy (typické tělové halucinace, při nichž má postižený dojem, že je napaden hmyzem, pocity sledování vedoucí k agresivitě či suicidiu), anorexie

Crack

- Hydrochlorid kokainu, nižší cena jak kokain
- Kouří se i s tabákem
- Je nebezpečnější a návykovější než kokain
- Silná psychická závislost
- Účinek 5-10 min
- Přeludy a halucinace
- Zhoršení fyzického stavu

HALUCINOGENNÍ HOUBY

Mochomůrka červená

Lysohlávky

PSYLOCIBIN (*lysohlávky*)

Konzumuje se čerstvá i sušená žvýkáním nebo přidáváním do pokrmů. Pro svůj halucinogenní účinek je psylocibin řazen mezi halucinogeny.

Příznaky účinku psylocibinu

Bolest hlavy, malátnost, bolesti břicha, poruchy rovnováhy, excitace, zarudnutí obličeje, rozšířené zornice, pocení, velmi výrazná je euforie.

První účinky během 20 minut, průměrná doba působení 2 – 4 hodiny, velké riziko předávkování

Riziko užívání psylocibinu

- Halucinogenní stavy mohou být příčinou poškození či ohrožení sebe nebo jiných osob, jsou známy případy úrazů následkem pokusů létat, soky z výšek, aj.
- Pro konzumenta je důležité zklidnění a umístění do bezpečné místnosti, někdy je vhodné přikurtování.
- Menší dávky: euforie, smích, hovornost, pohoda
- Vyšší dávky: zrakové iluze, deformace předmětů a zvuků, stavy podobné LSD

MYKOATROPIN, MUSKARIN (*Muchomůrka červená*)

Bledost , nevolnost, poruchy srdečního rytmu.
Smrtelné předávkování těžké – nutno pozřít
až ½ kg houby

Léčba podáním atropinu

Otrava muskarinem je opačná než otrava
atropinem.

Místo nadměrného slinění způsobuje atropin
sucho v ústech, místo zpomalení srdeční akce
působí její zrychlení a místo snižování
nitroočního tlaku se tento zvyšuje.

Tropanové alkaloidy

- **Představitelé:** atropin, skopolamin
- **Účinek:** halucinogenní, parasymptolitický
- Účinná složka Atropin
- **Rostliny:** Rulík, Blín, Durman

TĚKAVÉ LÁTKY a PLYNY – NARKOTICKÝ ÚČINEK

kellen, rajčák, poppers, téčko

čichání (sniffing)

- přímé hluboké vdechy nosem za použití savé látky, pytlíku

Uživatelé – většinou sociálně méně adaptovaní jedinci

TĚKAVÉ LÁTKY

Perchlorethylen, technický benzín, toluen, iron, aceton, halotan a celá řada dalších. *Těkavé látky* se vyskytují nejčastěji ve formě organických rozpustidel, ředidel, lepidel, čisticích prostředků a barev.

Příznaky účinku

- Zneužívání těkavých látek je charakterizováno rychlým nástupem účinku a rychlou regeneraci.
- **Typickým projevem** zneužívání těkavých látek je chemický zápach z úst, dechu, šatů, opilé vzezření, rozšířené zornice, zarudlé oči, vyrážka v okolí úst a nosu.
- Menší dávky vedou k **euforii, poruchám chování**, dezorientaci a halucinacím.
- Chronické užívání vede k tvorbě **psychické závislosti**.
- Větší dávky ohrožují život, vedou ke křečím a komatu.

TĚKAVÉ LÁTKY

Rizika užívání

Nejvážnějším rizikem je možnost **předávkování s následnou těžkou otravou**, končící někdy smrtí, poruchy orgánů, zhoršení paměti, rozpad osobnosti, apatie a nezájem o okolí, zvýšená únavnost.

Detekce těkavých látek

- Pro průkaz aplikace těkavých látek je nejvhodnějším materiálem **krev**, kde je většina těkavých látek stabilní.
- **Moč** je pro analýzu vhodná pouze v případě, jestliže je významný podíl aplikované drogy metabolizován, jako je tomu např. **u toluenu**, jehož hlavním metabolitem je kyselina hippurová, prokazatelná pouze v moči.

PLYNY

Představitelé: propan, butan

Účinek: euforizující (excitace, vzrušenost), otupělost do 1 min nástup s přetrváním do 15 minut

Vyšší dávky - narkotický účinek a deprese CNS, popálení dýchacích cest, otrava, smrt

TLUMIVÉ LÁTKY

- Do této skupiny patří především *léky s tlumivým účinkem* jako např.: alnagon, korylan, Solutan, diazepam, neurolog, algenal, eunalgin, ataralgin, tramal, efedrin, dinalgin, obsahující různé účinné látky od kodeinu po paracetamol.
- Tyto léky se zneužívají *ústně nebo v injekční formě*, je možné je nalézt jako různobarevné tablety, dražé, kapsle nebo injekční ampule.
- U toxikomanů občas bývají tyto látky používány ke *zvýraznění euforizujícího účinku* opiátů nebo alkoholu, případně *stimulujícího účinku* kokainu.

TLUMIVÉ LÁTKY

Příznaky účinku tlumivých látek

Přinášejí uvolnění, při vyšších dávkách celkový útlum, jak tělesný tak duševní. Je patrné zpomalené myšlení, setřelá a zpomalená řeč, apatie, ospalost, otupělost, opilé vzezření, náladovost.

Rizika užívání tlumivých látek

- Vznik **psychické, ale i fyzické závislosti**, možnost předávkování s následnou otravou, bezvědomím, úmrtím, **při náhlém vysazení hrozí epileptický záchvat**.
- Při chronickém užívání nastupují bolesti hlavy, deprese, úzkosti, agresivita.

PSYCHOFARMAKA - (TRANKVILIZÉRY)

- Jsou to původem léky na léčení psychotických stavů
- V současné době jsou často zneužívány
- Nežádoucí účinky = poruchy koordinace, oběhového systému, paměti, zhoršení sexuálních funkcí, třes
- Vytváří psychickou a fyzickou závislost
- Nejčastěji zneužívaná psychofarmaka:
**BENZODIAZEPINY- Diazepam, ROHYPNOL,
TRICYKlická ANTIDEPRESIVA**

Zneužívání běžně předepisovaných léků

- **Benzodiazepiny** (s krátkodobým a dlouhodobým účinkem) – často užívají závislí na opiátech a pervitinu, ulehčují abstinenční příznaky. Jsou součástí léků pro uvolnění svalových bolestí. Diazepam -terapie abstinenčního syndromu alkoholiků., flunitrazepam ...)
- těžké abstinenční příznaky
- snížení paměťových a poznávacích funkcí
- delirium (v kombinaci s alkoholem) = „třesoucí šílenství“
- agresivní chování
- ovlivnění pozornosti

„Z“ drugs

- **Představitelé:** zolpidem, zopiklon, zaleplon
- **Účinek:** hypnotický (zneužíván k „uspávačkám“)
- **Průkaz v moči:** TLC?, GC-MS, cca. 8 hodin zolpidem, do 1 - 2 dnů jeho metabolity

METANOL

- ☞ působí excitačně a po velké dávce narkoticky na CNS, ale závažnější je toxicita jeho metabolitů, především kumulace **kyseliny mravenčí** v sítnici, očním nervu a bazálních gangliích mozku.
- ☞ **Minimální toxická dávka** čistého metanolu asi **0,1 ml/kg**, v průměru se udává 10 ml pro dospělého, ale bylo popsáno oslepnutí po 10 ml a smrt dokonce po 6 – 10 ml.
- ☞ **Smrtelná dávka:** 30 – 100 (-200) ml, v průměru asi **1 ml/kg**, ale při terapii bylo přežito 500 – 600 ml 40% metanolu.
- ☞ **Příznaky otravy:** časně narkotické působení metanolu podobné alkoholu, ale slabší; lokální dráždění sliznic je silnější; hlavní toxické projevy metabolitů nastupují později - za několik (6-12) hod, v kombinaci s alkoholem až za 36 hod!

METANOL

A) lehká intoxikace: alkoholové opojení někdy již 30 min po požití - ataxie, ospalost, útlum,

- ★ 1) CNS projevy: bolesti hlavy, závratě, slabost, zmatenost, poruchy paměti;
- ★ 2) oční poruchy: mlhavé vidění, fotofobie, mydriáza,
- ★ 3) metabolické poruchy: pokles pH
- ★ 4) GIT projevy: nauzea, zvracení, bolesti břicha, ev. Průjem

B) těžká otrava

- ★ 1) CNS projevy: sopor až kóma, křeče následkem edému mozku nebo plic;
- ★ 2) oční poruchy: po vysokých dávkách vzácně už během několika hodin snížená ostrost a ztráta barevného vidění, vize „sněžného pole“, centrální skotom až slepota; mydriáza
- ★ 3) metabolické poruchy: prohlubování metabolické acidózy (není-li zároveň podán etanol), někdy hyperglykemie, v těžkých případech renální selhání i multiorgánové dysfunkce;
- ★ 4) GIT projevy: někdy akutní pankreatitis, ev. přechodná lehká porucha jaterních funkcí;
- ★ 5) oběhové projevy: deprese myokardu, hypotenze, tachykardie, bradykardie, dysrytmie, dušnost, cyanóza, edém plic, bylo popsáno těžké, ale reverzibilní srdeční selhání a EKG abnormality.

U těžkých otrav hrozí smrt dechovým, méně často cirkulačním selháním.

METANOL

Toxické hladiny metanolu:

- ☞ dosáhne-li v časném stadiu otravy hodnota nad 100 mg/l, jsou již možné oční příznaky
- ☞ od 200 mg/l první CNS příznaky
- ☞ od 400 mg/l těžká až velmi těžká otrava
- ☞ 1000 – 2500 mg/l velmi těžká až smrtelná otrava
- ☞ odhad min. smrtelné hladiny v krvi bez léčby od 800 mg/l, ale při agresivní terapii